

Yttrande: Valfärdsutredningen

Om vi ska låta vinstintresset styra välfärden eller inte är en av de senaste årens mest centrala frågor i svensk politik. Hur förskolan, skolan, äldreomsorgen, sjukvården och övriga delar av välfärden fungerar är något som väldigt många människor märker i sin vardag. Skillnaden blir stor om den svenska välfärdens utveckling styrs av aktörer vars syfte är att göra största möjliga vinst, jämfört med om den styrs med människors behov i centrum. Utredarens slutsats är att en orimligt stor andel av skattemedel inte används i välfärden. Vänsterpartiet delar den slutsatsen och välkomnar denna utredning och förslag på begränsning av vinstuttag i välfärdsverksamheter.

I Halmstad bedrivs delar av de kommunalt finansierade välfärdstjänsterna i annan än kommunal regi. Tydliga exempel är de vinstdrivande bolagen inom äldreomsorg, där kommunen infört LOV, men också inom skola och LSS. Genom införandet av LOV är det särskilt tydligt att de vinstdrivande bolagens intressen går före invånarnas behov av äldreomsorg i hela kommunen. Byråkratiseringen och kontrollapparaten är kostsam för kommunen, resurser som skulle kunna användas för att utveckla den kommunala verksamheten. Vänsterpartiet menar därför att det är särskilt viktigt för halmstadborna att välfärdsutredningens förslag på begränsning av vinstuttaget blir verklighet.

På senare tid har nya förhållanden framkommit som ytterligare stärker skälen att göra upp med vinstdriften. Att personaltätheten generellt är lägre hos de privata visste vi sedan tidigare. I Halmstad har detta uppmärksammats särskilt inom nattbemanningen på vinstdrivna äldreboenden. Privata gymnasieskolor har lägre lärartäthet. En rapport från Kommunal visar hur även lönerna påverkas. Undersköterskor i den privat drivna äldreomsorgen har hela 2 500 kronor mindre i genomsnittlig grundlön jämfört med sina kollegor i den kommunala. Skillnaden har ökat kraftigt under de senaste åren. Rapporten visar även att undersköterskorna i privat äldreomsorg har färre heltidstjänster och färre fasta anställningar. Sådana förhållanden drabbar naturligtvis den enskilda anställda men det innebär även problem för oss alla när vi behöver använda välfärden.

Problemet med betygsinflation har nyligen uppmärksammats där rektorer pressar lärare att sätta högre betyg än vad som är korrekt. Här har det visat sig att privat drivna skolor är generösare än de kommunala när de rättar nationella prov och sätter även högre betyg utifrån samma resultat. Den myndighetsutövning som betygssättning blir till en fråga om marknadsföring. Vinstintresset påverkar därigenom hela skolväsendet, inte bara den enskilda vinstdrivna skolan. Samma sak gäller skolkonkurserna. Över 10 000 elever, en del av dem i Halmstad, berördes direkt av JB-koncernens konkurs. Konkursen påverkade även övriga gymnasieskolor som snabbt behövde ställa om för att ta emot de elever vars skola inte längre fanns. På område efter område ser vi hur vinstintresset inte bara påverkar den enskilda verksamheten utan även påverkar välfärden som helhet.

Välfärdsutredningen hade som uppgift att enligt direktiven lämna förslag som säkerställer att offentliga medel används till just den verksamhet de är avsedda för och att eventuella överskott som huvudregel ska återföras till verksamheten. De som endast är ute efter vinst kommer alltid att försöka gå runt kvalitetsregler vilket skapar behov av ytterligare nya regler. För att lösa problemen måste vinstjakten som drivkraft bort. Reglerna måste vara sådana att de aktörer som enbart är ute efter vinst istället väljer andra sektorer och lämnar välfärden åt de

som är där för att göra en riktigt bra välfärd. Endast så kan vi verkligen få en välfärd att lita på.

Utredningen föreslår en begränsning av möjligheterna till vinst. Företag som vill motta skattemedel för att bedriva välfärdsverksamheter ska bland annat undergå en tillståndsprövning som innebär att de accepterar en begränsning av hur stort rörelseresultatet får vara i förhållande till det operativa kapitalet. Icke marknadsmässiga värdeöverföringar utanför bolaget ska inte vara tillåtna utöver begränsningen av rörelseresultatet. Utredningen föreslår vidare att lagtext som säkrar detta läggs in i de befintliga lagstiftningar som redan reglerar berörda välfärdsverksamheter. Vi tror att dessa förslag är kloka, rimliga och praktiskt möjliga att genomföra. Det kan dock behövas förtydliganden och skärpningar av förslagen i vissa delar.

- Förslaget är uppbyggt på kontroll av årsredovisningarna, dvs av ett helt bolag oavsett hur många enheter de omfattar. Förslaget skulle behöva förtydligas så att det säkrar att medlen går just till den enhet de är avsedda för, även inom samma bolag. För att det ska bli möjligt behöver det utredas vad en redovisning på enhetsnivå ska innehålla.
- Det måste säkras att det inte finns några kvarstående sätt att kringgå syftet med lagstiftningen, exempelvis genom hyresuttag, löner eller genom manipulation av värdet på det operativa kapitalet.
- Möjligheterna att flytta överskott mellan olika kalenderår är enligt utredningens förslag för generösa då att de skapar möjligheter att kringgå regleringens syfte. I ett uppstartsskede bör det finnas möjligheter att ta med sig eventuella över- och underskott men detta bör endast gälla när en ny enhet startas upp, inte vid ett ägarbyte.
- Lagstiftningen behöver ha en tydlig generalklausul om syftet med densamma. Finns det kryphål i lagstiftningen som inte har förutsetts så ska generalklausulen vara tydlig nog för att kompensera för detta.
- Den högsta tillåtna vinstnivån kan behöva justeras ned så att den verkligen säkrar att vinstjakten som incitament försvinner från välfärdssektorn.
- De företag som söker tillstånd att få del av offentlig finansiering för att utföra välfärdstjänster skulle kunna åläggas att intyga och visa hur de kan bidra till att uppfylla kraven i portalparagraferna om likvärdig service till alla, inom respektive område. Det gäller då t.ex. att de bedriver en verksamhet som ger de mest sjuka skall ges företräde och att skolan ske uppväga skillnader i barnens och elevens förutsättningar. Detta bör även förtydligas i lagtexten om LOV.
- Det är bra att det finns en sanktionsavgift mot företag som inte följer regleringen, och att tillståndet kan dras in vid grova överträdelser. Sanktionsavgiften bör dock vara högre än vad som nu föreslås så den verkligen fungerar avskräckande.

Tania Bengtsson, Vänsterpartiet